

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lidija Barukčič

Pornografija – obstoj pornografije za ženske in njena uporaba med mladimi ženskami v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lidija Barukčič

Mentorica: prof. dr. Alenka Švab

Somentorica: prof. dr. Tina Kogovšek

Pornografija – obstoj pornografije za ženske in njena uporaba med mladimi ženskami v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Pornografija – obstoj pornografije za ženske in njena uporaba med mladimi ženskami v Sloveniji

Odnos žensk do pornografije je lahko zelo različen, neizogibno pa je omeniti, da je imel feminizem zelo velik vpliv na ženska stališča do pornografije. V Sloveniji so raziskave v povezavi s pornografijo redke, raziskave, ki bi se osredotočala na uporabo pornografije za ženske med ženskami, pa še ni. Sama sem želela začeti ravno na tem področju. Med drugim sem ugotovila, da so mlade ženske v Sloveniji seznanjene s pornografijo za ženske, da vedo za njen obstoj in da so številne že bile tudi v stiku z njo, vendar še vedno večina mladih heteroseksualnih žensk pri nas posega po heteroseksualni malestream pornografiji, kljub temu da navajajo določene kritike te vrste pornografije. Do danes je prišlo do velikih sprememb za ženske na področju pornografije, pa vendar veliko raziskav po svetu poroča, da še vedno obstaja neka zadržanost do pogovarjanja o uporabi pornografije med ženskami, večinoma se pogovarjajo samo z najbližjimi osebami. V mojem primeru pa mlade ženske poročajo o več odprtosti do pogovarjanja o pornografiji na sploh (ne le z najbližjo osebo). Treba pa je vzeti v zakup dejstvo, da je narava mojega raziskovalnega dela zgolj eksploratorna, vzorec je zelo specifičen, tako da bi bilo mogoče pričakovati drugačne rezultate pri drugačnem vzorcu.

Ključne besede: ženske, pornografija, malestream pornografija, pornografija za ženske.

Pornography - The existence of pornography for women and the use among of young women in Slovenia

The attitude of woman toward pornography can be very different, but it is inevitable to mention, that feminism had a very strong influence on women's position on pornography. In Slovenia, researches related to pornography are rare, research that focuses on the use of pornography for women among women, do still not exist. I wanted to start on that field. Among other things, I have found out that young women in Slovenia are acquainted with pornography for women, that they know about its existence, and that many of them have already been in contact with it. However, most young heterosexual women in Slovenia still encroach on heterosexual malestream pornography, although they cite certain criticisms of this type of pornography. There have been major changes for women in the field of pornography, however, a lot of researches around the world reported that there is still some reluctance to talk about the use of pornography among women, mostly they only talk to the closest people. In my case, young women reported more openness to talking about pornography in general (not just with the closest person). It is necessary to take into consideration the fact that the nature of my research work is merely exploratory; the pattern is very specific, which mean that different results could be expected in a different sample.

Key words: women, pornography, malestream pornography, pornography for women.

Kazalo

1	Uvod	5
2	Oprelitev pojma pornografija	6
3	Zgodovina pornografije	8
3.1	Seksualna revolucija	9
3.2	Feministične »borbe«.....	10
3.3	Pornografska industrija	12
4	Raznolikost pornografije	14
5	Pornografija za ženske	16
5.1	Pornografija iz ženske perspektive	17
5.2	Kritika »mainstream« pornografije.....	19
6	Raziskovalni del	22
6.1	Predstavitev raziskovalnega problema	22
6.2	Hipoteze in metodologija.....	22
7	Analiza podatkov.....	24
7.1	Demografski podatki	24
7.2	Poznavanje pornografije in njena uporaba	26
7.3	Uporaba pornografije za ženske	30
7.4	Govor o pornografiji.....	32
8	Zaključek	35
9	Literatura	39

Kazalo slik

Graf 7.1.1: Letnica rojstva anketirank	24
Graf 7.1.2: Dokončana formalna izobrazba anketirank	24
Graf 7.1.3: Trenutni zakonski status anketirank	25
Graf 7.2.1: Poznavanje različnih vrst pornografije med anketirankami (n = 227).....	26
Graf 7.2.2: Vrste pornografije, po kateri anketiranke najpogosteje posegajo (n = 227)	27
Graf 7.2.3: Vrste pornografskih materialov, po katerih anketiranke najpogosteje posegajo (n = 212).....	28
Graf 7.2.4: Pogostost poseganja po pornografiji (n = 212)	28
Graf 7.4.1: Sproščenost o pogovarjanju o uporabi pornografije (n = 203)	32
Graf 7.4.2: Poseganje po pornografiji (n = 203)	33

1 Uvod

Pornografija je izredno široka tema in od 70. let naprej tudi ena najbolj dobičkonosnih industrij. Zajema in sega na zelo raznolika področja, pojavlja pa se tudi kot samostojno področje (t. i. porn studies), prav tako pa je predmet različnih diskusij. Sama sem se želela osredotočiti na pornografijo za ženske, saj menim, da je ta v primerjavi z malestream pornografijo velikokrat spregledana. Pornografija za ženske je eno od področij, ki nam kaže, da se spreminja odnos do žensk in razumevanje le-teh, v tem primeru je pozornost predvsem na ženski spolnosti. Spreminjajo se norme o tem, kakšna je ženska, kakšno je njeno telo, njeno vedenje. Sedaj lahko javno priznajo, da imajo tudi ženske različne fantazije, želje in potrebe, in ravno temu je namenjena pornografija za ženske.

Skozi svoje diplomsko delo želim ugotoviti in predstaviti, ali danes mlade ženske v Sloveniji posegajo po pornografiji, ki je namenjena ženskam, ali kljub obstoju teh posegajo po bolj malestream pornografskem materialu, kakšen je njihov odnos do pornografije in kako sproščene sploh so pri diskutiranju o spolnih tematikah. Na ta vprašanja bom poskušala odgovoriti tako, da bom predstavila rezultate lastnega vprašalnika ter predelala že obstoječe raziskave in literaturo na to tematiko.

2 Opredelitev pojma pornografija

Težko je podati neko čisto enotno definicijo pornografije, težko je tudi določiti mejo med tem, kaj je pornografija, še posebej v nasprotni relaciji do erotike ali sugestivnih in »žgečkljivih« podob. Najpogosteje se erotiko in pornografijo primerja oziroma razlikuje prek razumevanja nečesa kot umetnosti in drugega kot »lepljivi komercializem« (Pilcher in Whelehan 2004, 97). Definiranje je problematično predvsem zaradi same zgodovine pornografije in debat o pornografiji na različnih področjih. Veliko vlogo so igrale feministke in njihove razprave, predvsem je bila problematika povezana s predstavljanjem ženske v pornografiji (Pilcher in Whelehan 2004, 98). Pri feminističnih razpravah je bila prisotna dvojnost – na eni strani tiste, ki so do pornografije zavzemale bolj emotivno pozicijo, in na drugi strani tiste, ki so zavzemale bolj mnenja in pozicijo tega, da je pornografija grenka in žaljiva za ženske (Pilcher in Whelehan 2004, 100).

Obstajajo tri teorije, ki vplivajo na razumevanje spolno eksplicitnih materialov, in sicer avtoritarna, feministična in liberalna teorija. Te teorije so dominirale debate v povezavi s pornografijo, velikokrat pa je prišlo tudi do zelo razširjenih debat, saj vse tri teorije predstavljajo problematiko na zelo različen način (Linz in Malamuth 1993, 5).

Avtoritarna/konservativno-moralistična teorija se osredotoča predvsem na učinke spolnega vznburjenja pri bralcu/gledalcu pri praksah, ki naj bi veljale za gnusne in žaljive. Ta pristop predlaga, da spolno eksplicitni materiali pogosto napadajo osnovne družbene in religijske vrednote ter da bralca/gledalca spodbujajo k temu, da lahko postane manj občutljiv na to, kaj so »prave vrednote«, ter se posledično posameznik ne izogiba nemoralnih vrednot in dejanj na splošno. Dovoliti pornografijo v skupnosti je razumljeno kot nekaj, kar spodkopava družbo tako, da se spodbujajo nedovoljena spolna vedenja (Linz in Malamuth 1993, 16–28).

Feministična teorija pravi, da vse zlo, ki ga ženske v družbi doživljajo, izvira iz tega, da se ženske prikazuje kot srečne v spolnem zaslužjevanju in kot obstoječe zgolj za užitek moških. Obstaja tudi nevarnost za nekatere ženske, ki prek moških ponotranjijo to sporočilo in delujejo po tem zgledu. Svoboda govora in izražanja v povezavi s pornografijo je po mnenju feministične teorije omejena le na moške. Tudi družbo vidijo kot odnose moči – kaj je določeno kot prav in kaj je določeno kot narobe, to nadzoruje tisti, ki ima moč, v tem primeru moški. Pornografija je orodje, ki moškim pomaga ohranjati kulturo moške dominacije in ženske podrejenosti (Linz in Malamuth 1993, 44–56).

Liberalna teorija pa je v nasprotju s prej omenjenimi, gre za bolj erotično perspektivo, ki predpostavlja, da so pornografske zgodbe večinoma le neškodljive fantazije. Gre za potencialna umetniška dela, kjer zgodba stimulira v spolno življenje neke osebe in je lahko za bralca/gledalca tudi spolno osvobajajoče. Stojijo za idejo, da tisto, kar je nemoralno danes, bo morda jutri sprejemljivo, tisto, kar je za nekoga vzburjajoče in prinaša zadovoljstvo, je lahko za drugega nekaj drugega. Torej gre za poudarjanje, da se stvari lahko spreminjajo znotraj istega časovnega okvirja, da je človek racionalno bitje, ki lahko sam loči, kaj je prav in kaj narobe. Spolno eksplicitni govori so rezultat dejstva, da je človek naravno spolno bitje in da svobodni tok idej o seksu lahko človeku pomaga doseči njegov polni potencial kot posameznik (Linz in Malamuth 1993, 28–42).

Danes se beseda pornografija uporablja za opis spolnih upodobitev žensk in moških, ki naj bi spodbudile vzburjenje v gledalcu/-ki, pogosto zastavljene v prizorih, ki kažejo na spolno interakcijo ali predvidevanje spolnega dejanja (Pilcher in Whelehan 2004, 97).

Mnogim razlagam pojma pornografija pa je podobna tudi definicija Slovarja slovenskega knjižnega jezika (2000, 926): »*Prikazovanje, obravnavanje spolnosti samo zaradi erotičnega draženja, ugajanja.*«

Susanna Paasonen (v Boyle 2010, 75) pravi, da pornografija ni le nekaj v povezavi s spolnim vzburjenjem, gre za afektivne odzive, ki segajo vse od radovednosti in zanimanja do sramu in gnusa, s številnimi stvarmi še vmes.

Chris Pappas (v Seidman in drugi 2006, 232–234) pravi, da pornografija predstavlja vitalen in aktiven način, prek katerega potekajo različne ideje, misli, raziskave, prakse o spolu, seksu, seksualnosti, kulturi, neenakosti, zakonu, družbenem gibanju, politiki, identiteti, medijih, morali, delu, organizaciji, ekonomiji. Skoraj nemogoče je pornografijo definirati, ne da bi se jo razumelo kot nekakšen družbeni problem.

Sama menim, da se pornografije ne da opredeliti z enotno definicijo ravno zaradi njene prisotnosti na vseh področjih in v različnih oblikah. Odvisno je od konteksta, kako se pojem pornografije uporablja, na koga se nanaša in v katerem časovnem obdobju je govora. Tako kot številna druga področja v življenju človeka se tudi pornografija spreminja, prilagaja in preoblikuje v skladu s časom in delovanjem družbe. Je pa pornografija vedno povezana s spolnostjo človeka in človeških odnosov ter izpostavljenostjo človeškega telesa na takšen in drugačen način.

3 Zgodovina pornografije

Pojem pornografija se je pojavil že v Grčiji, kjer se je povezoval predvsem s pojmom prostitucija ali s pisanjem o prostituciji. Gre za to, da je bila prostitucija v tistem času eden pomembnejših načinov služenja dohodka za nezaposlene ženske, ki niso imele dovolj priložnosti na drugih področjih ali pa takrat niso imele možnosti za poroko z moškim iz premožne družine, kar je bil nekoč glavni način pridobivanja statusa in dohodka. V povezavi s pornografijo pa je prostitucija pomembna zato, ker je bila predstavljena kot glavna tema in material za številne, od piscev do različnih advokatov (Brewer in Bulloch 2005, 14–15).

V Angliji je bilo 18. stoletje obdobje, ki predstavlja prvo veliko prelomnico za pornografske spise, ki so imeli pomembno vlogo pri seksualnih navadah kot tudi pri vlogi žensk. Ti zapisi so prišli na plan šele v 20. stoletju in šele od tega časa naprej se jih analizira ter vključuje v druga dela, pred tem pa so bili prepovedani in skriti v skrivnem kabinetu *British Museuma* (Brewer in Bulloch 2005, 15). Pred tem, na primer v 16. in 17. stoletju, pa se takšni in podobni spisi niso prepovedovali, saj večina prebivalcev sploh ni bila pismena, kot drugič pa je šlo bolj za opolzkost kot pornografijo, kot jo razumemo danes. V tistem času je bila cerkev tista, ki je določala meje primerne, neprimerne, hkrati pa v zgodnjih modernih delih pornografije spolnosti in religije skorajda ni bilo možno ločiti (Darnton 1994, 29).

Značilno za to obdobje v Angliji je bilo torej povečano število prostitucije in povezovanje prostitucije s pojmom pornografije. Avtorji pornografskih spisov so poleg prostitutk v svoja dela vključevali tudi vlogo ljubice. Konec 18. stoletja pa so ti avtorji vedno bolj usmerjali svojo pozornost na erotičnost, na poudarjanje spolnega užitka tako za moške kot ženske. Tudi angleška družba je bila usmerjena tako, da so moški lahko svobodno izražali svoje spolne želje in tudi imeli več spolnih izkušenj, medtem ko se pri ženskah v tistem času to ni toleriralo (Brewer in Bulloch 2005, 16).

Po drugi strani pa so bili ti pornografski spisi tudi prikazovanje resničnega stanja žensk v tem obdobju. Šlo je namreč za to, da je bilo 18. stoletje obdobje, ko so vladali moški, ženske pa so imele zelo malo besede in izbire, zato so naletele tudi na številne težave pri iskanju poklica, kako se preživljati brez moškega, kar je številne ženske pripeljalo do tega, da so začele s prostitucijo. V sredini 19. stoletja je država številne takšne knjige, dela, spise prepovedala, saj so nekateri predstavljali zgodbo deklet, ki so na koncu imele tudi dobro življenje (Brewer in Bulloch 2005, 24). Nikakor pa država ni smela dopustiti, da je nauk zgodbe, da si prek prostitucije vseeno lahko ustvariš dobro življenje. Glavno sporočilo teh pornografskih zapisov je bilo predvsem dejstvo, da je prostitucija zlo, saj »pomaga« širiti spolno prenosljive bolezni.

Z leti je pornografija dobila druge oblike in druge interpretacije, prostitucije znotraj pornografije pa je bilo vedno manj (Brewer in Bullogh 2005, 24–27).

Prelomnica za porast pornografije je obdobje kapitalizma, saj v tem času pride do večje dostopnosti in proizvodnje pornografskega materiala (zaradi industrializacije), pride pa tudi do večje možnosti izbire. Na začetku so bili torej najbolj znani literarni pornografski materiali (spisi, knjige, časopisi, revije), kasneje postanejo popularni tudi filmi in fotografije. Vpadati začne stopnja vpliva religije, višja je stopnja pismenosti, novi kulturni vzorci, razvoj tehnologije ... Vsi ti dejavniki so imeli močan vpliv tako na celotno delovanje družbe kot tudi na delovanje njenih posameznih segmentov. Verska prepričanja so tista, ki so nekoč (v nekaterih primerih še danes) močno vplivala na to, kako vidimo in razumemo ženski in moški spol, ter predvsem na njihovo seksualnost. Takšna stališča so krepila binarne vzorce čistosti/nečistosti pri ženski, torej tudi označevanje ženske kot device ali kot vlačuge (Prelić 1987).

3.1 Seksualna revolucija

V 50. letih v ZDA je Alfred Kinsey objavil rezultate svoje raziskave (Sexual Behavior in The Human Male-1947; Sexual Behavior in The Human Female, 1953), s katerimi je postavil seksualnost v osrednjo točko javnih razprav v Ameriki ter povzročil preobrat v odnosu in vedenju do spolnosti. Njegove raziskave so poleg vsega izrednega pomena ravno zato, saj so povzročile javne razprave, ki so vplivale na proces, ki se je konec 60. let razvil v t. i. seksualno revolucijo. Prebivalci so v začudenju brali njegove ugotovitve o velikem številu seksa pred poroko, homoseksualnosti in večje število tudi drugih, do tedaj stigmatizirano razumljenih spolnih vedenj in identitet (Seidman in drugi 2006, 236).

Leta 1953, ko je Kinsey objavil svojo knjigo o spolnem vedenju žensk, je veliko hrupa povzročil tudi Hugh Hefner, ki je začel z izdajo Playboya, prve revije, ki je vsebovala slike gole Marilyn Monroe, prodala pa se je v rekordno hitrem času. Hefner naj bi s tem želel na plan prineesti »resnično« seksualnost Američanov ter prispevati k večji odprtosti o seksu in spolnosti, kot je to dovoljevala konservativna morala tistega časa. Sčasoma se je Playboy začel prodajati v mesečni izdaji v milijonskih dobičkih. Po zgledu njegovega uspeha je kmalu zatem na površje stopila pornografska industrija – nekoč podzemna mreža drobnih tatov in socialnih izobčencev se je izredno hitro uveljavila kot pomembna komercialna in kulturna sila, ki je bila dobro organizirana in izredno hitro priznana kot legitimna (Seidman in drugi 2006, 236). Zavedati pa se je treba, da pornografska industrija na začetku ni bila to, kar si predstavljamo danes, pornografske filme in različne posnetke so ljudje konec 60. let in na začetku 70. snemali še čisto

amatersko, bolj za zabavo kot za dobiček. Šele v drugi polovici 70. let se je pornografska proizvodnja začela oblikovati v industrijo, usmerjeno v dobiček.

Tako Playboy kot pornografska industrija tistega časa sta bila izredno pomembna za moški spol, še posebej tiste, ki niso imeli ravno oblikovane identitete oziroma so imeli poškodovano identiteto zaradi obdobja po drugi svetovni vojni. Ta dva pojava sta moškim dala možnost sprejemanja identitete, v kateri sta bila seks in seksualnost normalna in vsakdanja (Seidman in drugi 2006, 236).

3.2 Feministične »borbe«

Lynne Segal, socialna feministka in aktivistka, je v svojem članku *Pornografske bitke* zapisala, da je bilo od 70. let dalje skoraj neizogibno za feministke, da v svojih pogovorih in delih niso izrazile lastnega odnosa do pornografije. Znotraj feminizma je postala pornografija tista meja, ki je ločevala feministična stališča med seboj, predvsem pa so bile v 80. letih v Ameriki uspešne tiste, ki so pornografiji pripisovale osrednjo vlogo zatiranja žensk. Avtorica sama je dejala, da je šlo v resnici bolj za tekmovanje med feminističnimi razlagami ženske podrejenosti kot pa za samo dokazovanje, da je pornografija škodljiva (Segal 2000, 1109).

V 70. letih, ko je bilo na planu gibanje za osvoboditev žensk, je imela politika seksualnosti vedno osrednje mesto. Ideje, ki so jih imele tiste feministke, ki so poskušale osvoboditi žensko spolnost izpod tiranije patriarhalne organizacije spolnosti, so naletele na problem in prevlado moške dominantne moči nad ženskami. Ta moč naj bi po mnenju nekaterih v tistem času predvsem izvirala iz moške spolnosti, nekatere feministke pa so celo menile, da je bila pornografija tista, ki je v največji meri spodbujala to moško spolnost, ki se je »zlivala z nadvlado« (Segal 2000, 1110).

V času drugega feminističnega vala so bile vse oblike seksualne reprezentacije (od lepotnih tekmovanj do različnih oglasov) s strani feministk razumljene kot problematične teme, s katerimi so se feministke tistega časa ukvarjale. Predvsem je šlo za mentaliteto, da takšne oblike reprezentacij ter podobe vplivajo na to, kako se moški vedejo do žensk, ter pripomorejo k temu, da moški ženske vidijo kot objekt, kot nekaj, kar nima svoje individualnosti ali humanosti. Drugi problem pa so videli v tem, da so ženske želele biti objekt poželenja. Pornografija naj bi tako kot drugi načini reprezentacij pripomogla k temu, da se je ženske v prvi fazi razumelo in ocenjevalo zgolj glede na fizično podobo (videz) ter spolno privlačnost (Pilcher in Whelehan 2004, 97–99).

V zgodnjih 80. letih je zelo pomembno postalo krilo antipornografije, bilo je gibanje znotraj drugega feminističnega vala, ki se je borilo za to, da bi popolnoma odstranilo vso pornografijo.

Seks se je tako za številne feministke spremenil iz vprašanja užitka in želje v preprosto razumevanje, da je to način sprejemanja moške moči, kar je ponovno vplivalo na percepcijo pornografije. Razumeti je treba, da je antipornografsko gibanje svoje ideje nanašalo na hardcore pornografijo, kjer so poudarjale predvsem nasilno ravnanje do žensk. Problem je, da so zavajajoče predstavile to kot primer, kaj naj bi pornografija bila (Segal 2000, 1110–1114).

Tudi Catherin MacKinnon, radikalna feministka, je s svojim delom leta 1987 pornografijo prikazovala in označevala kot nekaj, kar spodbuja moško prepričanje, da so ženske manjvredne, nekaj, kar spodbuja neenakost med spoloma, kar ženskam dejansko škodi (Segal 2000, 1111). MacKinnonova je menila, da ima pornografija moč, da svet spremeni v pornografski prostor že samo s svojo rabo in uporabo. Po njenem mnenju ima pornografija dovolj veliko moč, da določa, kako ženske razumejo svoj obstoj, kako vidijo sebe, kako se vedejo, da pornografija dejansko lahko vpliva na konstrukcijo ženske realnosti (Jagger 2008, 117).

Že v 80. letih pa se stvari obrnejo, vedno več je usmerjenih pro-sex. Gre za poudarjanje, da obstajajo številni drugi načini reprezentacije, ki prav tako lahko nakazujejo na objektivizacijo žensk, ne le pornografija. Odvijati se začenjajo bolj pluralistične debate o vprašanih pornografije in diskusije, ki začnejo spodbujati spolno vzgojo, podporo spolnim delavcem, sprejemanje in podpiranje pravice do spolne raznolikosti (Pilcher in Whelehan 2004, 99–101). Znotraj feminizma se oblikujeta dve skupini, ki na svojevrsten način podpirata pornografijo. To so bile feministke proti cenzuri, združenje, ustanovljeno leta 1989, dosegli so, da je bila umaknjena prepoved proizvodnje pornografskega materiala. Druga skupina pa so bile feministke za svobodno izražanje, ki so se prav tako borile proti cenzuri, le-to so videle kot omejevanje svobodnega izražanja, kot oviro za doseganje enakosti (Ovidie 2004).

Linda Williams (v Segal 2000, 1109), profesorica filmskih študij, je proučevala spremembe v pornografski industriji in opazila predvsem potrebe po novih seksualnih vprašanih, po novih hotenjih. Kot pravi, je bilo gledanje filmov in vprašanja o spolnih užitkih žensk nekaj, o čemer se nekoč ni govorilo. Zato je bila še toliko večja in pomembnejša sprememba, ko so ženske v zadnjih nekaj desetletjih postale potrošniška ciljna skupina »videov za odrasle«. Prvi takšni materiali se pojavijo v ZDA, s katerimi se je poskušalo spodkopavati seksizem, poskušalo se je prikazati spolno dejavnost žensk kot nekaj, kar ni nujno negativno. Primer takšnih materialov so bili »*Femme Productions*« (Candide Royale), »*Post-porn Performances*« (Annie Sprinkle) (Segal 2000, 1109–1110).

Kljub različnim mnenjem pa je obema nasprotnima poloma skupno to, da pornografijo razumejo kot želje po vznemirjenju in šokantnosti. Je nekakšen ventil za spolno strast in hkrati za strahove in tesnobe pred spolnostjo. Izraz pornografija se spreminja skozi leta, prek

konteksta, prostora ipd. V najširšem smislu je večinoma povezan s statusom prepovedanosti – namenjen predvsem za izpolnjevanje spolnega vzbujenja, brez nekega družbenega pomena, tako kot je za predstavljanje spolnosti in seksualnosti vedno v celoti odvisno od znanosti, medicine, religijskih in kulturnih produkcij, ki prevladujejo v določenem prostoru okoli nas. Tudi Judith Butler, ena bolj znanih ženskih imen na področju teorije spolov, je za pornografijo dejala, da vseeno ima neko družbeno vrednost in pomembnost, saj je pornografija tista, ki lahko vnaprej določa, kakšna bodo naša pričakovanja in vedenja v povezavi s spolom, z našim položajem. Vendar pornografije ne smemo razumeti kot nekaj, kar oblikuje družbeno realnost, gre bolj za to, da prikazuje oddaljenost med normami družbenih spolov in dejanskim vedenjem spola (Segal 2000, 1112–1114).

3.3 Pornografska industrija

Pornografija danes ostaja ena najbolj popularnih, vplivnih in dobičkonosnih oblik popularne kulture. Letni zaslužek pornografske industrije naj bi bil od enega do deset milijonov dolarjev, znotraj tega dobička pa sploh niso računanji zaslužki internetne pornografije. Eden od pomembnih faktorjev za tako uspešno poslovanje bi lahko bila dostopnost. V 70. letih je bilo treba hoditi v kina za odrasle, danes pa je z napredkom tehnologije, obstojem televizije, razvojem videorekorderja in interneta posameznikom vse bolj dostopna (Seidman in drugi 2006, 235).

Drugi dejavnik, ki prispeva k uspešnosti pornografske industrije, je nov odnos do igralcev. Leta 1980 nihče ne bi upal priznati, da pozna nekoga, ki nastopa v pornografski industriji, danes pa so pornozvezde in drugi sodelujoči deležni posebne pozornosti. Eni večjih pornozvezd sta Ron Jeremy in Jenna Jameson, ki imata za seboj številne oboževalce, celo kult oboževalcev, najbolj prodajane knjige, so tudi zvezde številnih dokumentarnih oddaj, sodelujeta v nekaterih hollywoodskih projektih in se prikazujeta na televiziji. Tudi nekateri producenti v pornografski industriji so doživeli takšen uspeh, da si ustvarjajo na primer svojo lastno oddajo ali pa oddajo o svojem življenju (Seidman in drugi 2006, 237).

Da razumemo rast pornografske industrije, moramo tudi razumeti, kdo je tisti, ki uporablja pornografski material. Skozi leta se podatki ne spreminjajo drastično, je pa tudi dejstvo, da uporabniki pornografije prihajajo iz zelo različnih socialnih, ekonomskih in kulturnih okolij – uporabnikom ne moremo določiti striktnega demografskega značaja in karakterja. V času, ko v kino pride prvi pornografski film *Globoko grlo* (1972), so sociologi in psihologi opravili manjšo raziskavo. Film *Globoko grlo* je v 70. letih povzročil pravo malo revolucijo in je bil eden od

redkih pornografskih filmov, ki se je predvajal na velikih platnih kinematografih (Lifestyle 2008). V tistem času so psihologi in sociologi dejali, da so uporabniki seksualno-eksplicitnih materialov izobčenci, problematične in osamljene osebe. Nato so proučili občinstvo, ki si je ogledalo omenjeni film. Ugotovili so, da je bilo med občinstvom več mešanih predstavnikov, saj so film množično hodili gledat pripadniki srednjega sloja, od zakonskih parov do intelektualcev, filozofov do filmskih producentov in različnih kritikov (Modic 2008).

V današnjih časih so predstavniki, ki uporabljajo pornografske materiale, tako ženske kot moški, ženske so celo najhitreje rastoče uporabnice pornografije. Posledično so tudi industrije spremenile svoj način predstavljanja produktov, vedno več je pozornosti preusmerjene iz moških dominantnih materialov k produktom, namenjenim parom. Spremeni se tudi besednjak v industriji: »sex toys« v »marital aid« (spolne igrače so sedaj zakonski pripomočki). Zelo dobičkonosna in popularna pa je postala tudi gejevsko in lezbična pornografija, ki je zelo dobro in v porastu sprejeta tudi med heteroseksualnimi uporabniki (Seidman in drugi 2006, 236).

Lahko rečemo, da danes obstaja pornografski produkt za skoraj vsako družbeno kategorijo, vsak seksualni fetiš, identiteto, zanimanje, od rasnih do etničnih skupin in različnih vlog (Seidman in drugi 2006, 237). Razumeti pa je treba, da temu ni bilo vedno tako. Tradicionalno je bila pornografska industrija na začetku zelo rasistična. Nebeli igralci so imeli celo prepoved snemanja, izločene so bile tudi številne manjšine. Tudi reprezentacija rasnih in etničnih seksualnosti do manjšin in različnih fetišev je bila ekstremno stereotipizirana, velikokrat tudi žaljiva (Seidman in drugi 2006, 237).

Ženske pa danes v pornografski industriji niso le uporabnice, pornografska industrija predstavlja tudi enega od poklicev, kjer ženske služijo več kot moški, v nekaterih primerih imajo tudi več moči – odločajo, kje bodo nastopile, kdaj, kaj bodo počele, s kom, v določenih primerih tudi same določijo svoje plačilo. V primerjavi z ženskami pa moški zaslužijo nekakšno povprečno plačilo in se morajo prilagoditi željam žensk. Ta pojav je nov trend, saj leta 1970 nihče drug kot producent ni zaslužil skoraj nič dobička. Tudi igralci so v tistem času delali skorajda brezplačno. Velik problem še v letu 1980 je bila slaba regulacija delovnih pogojev, neprimeren odnos in slaba skrb za zdravstveno stanje (spolne bolezni, psihične težave). Številni vidijo sodelovanje žensk pri pornografski industriji, tako v vlogi gledalk kot igralk, kot izredno močno, kot predstavljanje pomembnosti, da ženske same prevzamejo svojo lastno seksualnost (Seidman in drugi 2006, 237–238).

4 Raznolikost pornografije

Producenti in proizvajalci pornografije so v poslu, ki ga v prvi vrsti usmerja želja po dobičku. Ravno zato je v njihovem interesu, da zadovoljijo čim širše občinstvo, kot je to le mogoče, in se hkrati poskušajo izogniti izločanju ali žaljenju potrošnikov. V zadnjih nekaj letih je trg eksplodiral s svojo povečano ponudbo vsebin in dostopnosti do seksualnih medijev. Ta dostopnost pa je prispevala k temu, da so se tudi zabrisale meje med producentom in potrošnikom – skoraj vsak, ki ima digitalni fotoaparatus in računalnik, lahko proizvaja pornografijo, razvoj internetna pa je pripomogel tudi k takojšnji dostopnosti in svetovno razširjeni distribuciji materiala. Zato so v tem spremenjenem trgu ovire za vstop v pornografsko industrijo skorajda izginile (Barron in Kimble v Boyle 2010, 55).

V grobem, pornografija še vedno temelji na jasni delitvi na osnovi identitetnih kategorij, kot so starost, spol, narodnost in rasa, vse te kategorije pa so eksplicitno ali pretirano tudi povezane s hierarhijo in odnosi nadzora. Razvija pa se tudi vedno več pornografskih žanrov, ki se lahko delijo na podžanre ipd. Tako kot je težko najti enotno definicijo pojma pornografija, je težko tudi določiti in predstaviti vse njene segmente (Paasonen v Boyel 2010, 63).

Videti je, da je pornografija pomembna značilnost današnje popularne kulture, saj je svet preplavljen s pornografijo. Lahko jo najdemo v oglasih, svetu mode, filmih, glasbi, na televiziji, v videoigrah, na spletnih straneh. Vendar kljub drastičnemu porastu pornografije na internetu še vedno prevladuje videopornografija. Pornografska produkcija zajema od najbolj amaterskih, doma posnetih filmov (amateur) do nizkocenovnih filmov, ki združujejo seksualne scene brez neke zgodbe (gonzo), pa vse do visoko cenovnih posnetkov in filmov, ki dosegajo tudi vrednost hollywoodske produkcije (Kimmel in Plante 2004, 372). Amateur produkcija je največkrat snemana na zasebnih lokacijah (dom), posnetki pa so kasneje poslani distributerjem za trženje in prodajo. V tej produkciji se večinoma ne najema igralcev, pač pa se poskuša zajeti nezapisano spolno dejavnost med pravimi ljudmi. Pretvez o kakovosti posnetkov ni, kar pa tudi določene gledalce zelo privlači. V nasprotju s tem pa so gonzo in profesionalni videi, producirani s strani podjetij, ki uporabljajo plačane igralce in izkušeno snemalno ekipo. Med seboj se gonzo in profesionalni posnetki razlikujejo predvsem po velikosti podjetja, proračunu in zmožnosti prepoznavanja. Profesionalne lastnosti so prepoznane tako, da imajo več popularnih ter privlačnih igralcev in igralk, boljšo produkcijsko kakovost ter bolj kakovostne in glamurozne ovitke. Gonzo produkcija pa nekako stoji med amateur in profesionalno produkcijo, gre torej za neko srednjo pot, za polnjenje vrzeli (Kimmel in Plante 2004, 373).

Različne vrste pornografije so torej del ritualiziranega odvijanja, kjer gre vedno za dobiček. Različne vrste produkcije poskušajo čim ceneje in na splošno sprejet način ustvarjati seksualno eksplicitni material. Spolne dejavnosti so organizirane na tak način, da ustvarijo kar se da boljšo sceno za ustvarjanje pornografskega materiala, a hkrati poskušajo ohraniti nekakšno povprečno spolno izkušnjo za tiste, ki sodelujejo. Igralci in igralko, vključeni v pornografske materiale, si vedno poskušajo ustvariti persono ali več teh osebnosti, ki jim omogočijo ločevanje od svojega pravega jaza. Ločevanje sicer ni nič edinstvenega za pornografsko industrijo, a je ključno za ločevanje zasebnega življenja od igralskega življenja nastopajočih. Rezultat tega pa je, da gledalci prek različnih nivojev dobijo izmišljeno različico konstruirane osebe (Kimmel in Plante 2004, 381–389).

5 Pornografija za ženske

Pornografski filmi za ženske nekako najbolj stopijo na plan v 80. letih, nekateri celo pravijo, da so bili ti filmi odgovor na feministične kritike takratne pornografije, spet drugi menijo, da gre zgolj za razvoj novega žanra. Eden prvih pornografskih filmov za ženske je bil posnet leta 1982, posnela pa ga je bivša pornografska zvezda, ki je kasneje prevzela vlogo vodje ene glavnih založniških hiš za žensko pornografijo Femme Productions. Avtorica tega filma je Candida Royalle, film pa se imenuje Deep Inside Annie Sprinkle (Intimate Medicine 2010, 6. junij). Pomembno ime na tem področju je tudi Lars Von Trier, gre za danskega režiserja, ki je v okviru svoje produkcijske hiše osnoval podružnico Puzzy Power, ki je bila znana po trdi pornografiji za ženske (Intimate Medicine 2010, 6. junij).

Puzzy Power se drži nekaterih točk, ki so bistvene za to, da bo pornografski material res po volji žensk, med drugim navajajo pomembnost neke zgodbe, zapleta. Pomembna je tudi prisotnost strasti, čustev, nežnosti, intime. Ženska mora biti vzburljena, njena pričakovanja pa se morajo spremeniti v nepremagljivo poželenje. Podobe teles morajo biti prikazane bolj erotično, popolnoma nago, treba je zaznati lepoto telesa, tako ženskega kot moškega. Nekih prepovedi ni, so pa oralne scene nekaj, česar Puzzy Power produkcija ne spodbuja, prav tako kot puljenja las in prikazovanja ejakulacije na obraz (Puzzy Power 1998).

Reprezentacija ženske v mainstream pornografiji se tipično omeji na dve vlogi – ženske se prikazuje, kot da so izven lastnega nadzora njihovih čustev in užitka (na posnetkih je to večinoma simbolizirano z zaprtimi očmi ali ekstatičnim obraznim izrazom), v drugi vlogi pa ima ženska neposredni očesni stik z drugimi predmeti (roke, hrana, oblačila). Goffman (v Schauer 2005, 54) razlaga, da gre za model psihološkega odstranjevanja osebe iz situacije, pri čemer subjekt postane dezorientiran in odvisen od zaščite. Torej nakazuje nam, da je v pornografiji izrednega pomena tradicionalno razumevanje spolov – moška nadvlada, moč, zaščita ter ženska pokornost, nemoč, ranljivost. V pornografiji za ženske pa je večkrat mogoče zaznati neposreden pogled naravnost v oči opazovalca (v nasprotju s spuščanjem oči), ki naj bi bil znak pripravljenosti na konflikt, in nadzorovani izrazi na obrazu (Schauer 2005, 49–54).

Ključni vidik pornografskega predstavljanja žensk je fragmentirano delo kamer, ki se uporabljajo za obravnavo njihovih teles (Williamson v Schauer 2005, 57), ki dajejo določenim delom telesa večjo vrednost v heteroseksualni moški pornografiji, predvsem je tu več poudarka na prsah, zadnjici, nogah in genitalijah. V pornografiji za ženske se več pozornosti posveča

zadnjici, hrbtu in mišicam zgornjega telesa, še vedno pa veliko pozornosti kamera posveča penisu (Schauer 2005, 56–59).

Pri pornografiji za ženske moški modeli simbolizirajo različne »moške« poklice in dela. Na primer velikokrat je možno zaslediti dele gasilske opreme (plašč, kapa), nekateri gradbeni pripomočki (pločevinke za barve, električna orodja, kladiva, vrvi, lestev), kavbojski pripomočki, policijske in vojaške uniforme. Dyer (v Schauer 2005, 57) meni, da gre za simbole tradicionalne moškosti, moški pa v teh primerih nakazujejo na nekakšno strategijo pasivnosti gledanja, s tem ko se ukvarjajo z nekakšno dejavnostjo (Schauer 2000, 56–58).

Internetna pornografija za ženske je nekakšen hibrid že prej obstoječih prezentacij in podob v pornografiji. Združevala naj bi semiotične tradicije gejevske moške pornografije s heteroseksualno pornografijo za moške, orientirano na pornografiji za heteroseksualne pare (Schauer 2005, 62). Judith Butler (v Schauer 2005, 62) pravi, da gre za »uporni govor« žensk, ki na svoj način prikažejo lastno interpelacijo heteroseksualnih spolnih užtkov žensk, in lastno definicijo tradicionalnih reprezentacij. Gre za razumevanje ženske seksualnosti enakovredne moški, za bolj pozitivno vlogo žensk v pornografiji in za priložnost, prek katere ženske lahko izrazijo svoje spolne želje, potrebe. Pornografija za ženske je žanr, ki razkriva kontingentno, naturalizacijsko in normativno delitev moške spolnosti na užitke za homoseksualne in heteroseksualne moške (Schauer 2005, 62).

Z drugega vidika pa številni vidijo pornografijo za ženske kot le nov način, prek katerega je mogoče uresničevati interese za osvajanje novih trgov (Schauer 2005, 62). Primerjajo jo z modo, kjer je vedno bolj razširjena prodaja na primer kozmetičnih izdelkov za moške, oblačil za moške, izdelkov za nego las ipd. Enako naj bi se dogajalo na področju spolnosti, le da gre tu za vedno večje vključevanje oziroma ponujanje ženskam izdelke, ki jih želijo. Ženska pornografija še ni povsem razvila edinstvenega sklopa reprezentativnih odgovorov. Pornografske strani so še vedno v fazi hibridizacije in nekaterih, večinoma ekskluzivnih videnj tradicij. Konvencija o upodabljanju moških in seksa za užitek žensk je še vedno pretežno kulturno neizčrpno ozemlje, ki pa ponuja prostor za ustvarjanje novih dobičkonosnih materialov (Schauer 2005, 59).

5.1 Pornografija z ženske perspektive

Razumevanje žensk in njihove spolnosti ni bilo vedno tako temeljito, kakor je danes: vse od vzponov spolne revolucije leta 1960 in ženskega gibanja leta 1970 do spoznanja pomembnosti ženskega orgazma, ki je bil včasih narobe interpretiran in v številnih krogih tudi nepriznan. Z

večjim posvečanjem pozornosti ženski seksualnosti in razodetjem ne tako skrivnih vibratorjev, naprav za zadovoljevanje ženskih užtkov, se je povečalo tudi razumevanje žensk, njihovo ozaveščanje o svojih pravicah in dviganje samozavesti. Socialna konstrukcija moškosti in ženskosti igra vodilno vlogo pri razumevanju, zakaj so ženske odgovorne za nadzor nad spolnimi odnosi. Družbeno konstruirana moškost prinaša ideje, da imajo moški višji libido kot ženske, da se moški vedno zanimajo za seks in da ko so moški spolno vzburljeni, morajo svojo željo potešiti z doživljanjem orgazma (Ženska.si 2010). Družbeno konstruirana ženskost pa nosi s seboj prizvok pasivnosti, ki je vplival na kulturni pomen ženskega poželenja. To je povzročilo spolne želje žensk, ki so v veliki meri prezrte, in zato, ker so ljudje videli, da moški niso sposobni nadzorovati svoje spolnosti, ženske postanejo odgovorne za vsiljevanje uporabe kondomov in drugih obveznosti, ki jim ne dopuščajo, da bi tudi same doživljale seks kot kaj drugega kot obremenitev. Doživljanje orgazma je tudi pri »nežnejšem« spolu ključnega pomena za zdravje ženske, ženska seksualnost pa je pravica in lastnost (Ženska.si 2010).

Pornografija za ženske je sama po sebi zanimiva in pomembna, saj predstavlja neko prelomnico oziroma ločnico od preteklosti. Judith Butler (v Schauer 2005, 48) meni, da se s tem poskuša oddaljiti zgodovinsko utrjeno tradicijo zastopanja žensk kot predmeta in ne kot subjekta – gre za trend, s katerim so se ukvarjale in nanj opozarjale številne feministke, ki je bil še posebno izrazit v seksualno eksplicitnih vizualnih materialih. Prav tako pa je zastopanost heteroseksualnih ženskih uporabnic teh materialov pomembna, saj zagotavlja novo družbeno razumljivost in tudi nov način razumevanja ženskega užitka. In ne samo to, da pornografija za ženske ustvarja prostor za eksplicitno reprezentacijo ženskih potreb, pač pa to počne tudi tako, da se poskuša izogibati normativnim mejam in kategorijam, ki ženske postavljajo v nekakšne obstoječe »pornografske tradicije« (Schauer 2005, 48).

S tem, ko se spodbuja izražanje ženskih želja in potreb v pornografiji za ženske, se ne zanika ali podreja moškega spolnega organa, spremeni se le njegova predstava. Penis je še vedno zelo pomemben, le da ima zdaj bolj skromno vlogo, saj pornografija za ženske predstavlja prostor seksualne raznolikosti (McClintock v Nye 1999, 389). Razumevanje ženskega orgazma je problematika sama po sebi. Tudi prikaz ženskega orgazma oziroma vrhunca predstavlja problematiko, saj gre pri ženskah za »manjkajoči organ«. Ženski spolni organ je zaradi anatomske zastrtosti na svoj način skrit, kar je nasprotje tega, kar pornografija želi prikazati. Gre torej za lastno omejitev pornografije, ki naj bi kot retorika prikazovanja najintimnejših predelov telesa ostala nezmožna in neuspešna preseči »vizualne odsotnosti« ženskih genitalij. V pornografiji se seksualnost pozitivno vrednoti takrat, ko so prisotne vidne telesne spremembe.

Na primer fizični užitek moških se pokaže z erekcijo in ejakulacijo, znan izraz je »moneys hot« (Williams 2004). Gre za dokaz resničnega dogajanja. Na drugi strani pa ženske svoje seksualne užitke izkazujejo s stokanjem, kričanjem, izrazi na obrazu, saj sta spolni organ ženske in vidni vrhunec vizualno odsotna. Ravno ta nevidnost omogoča nenehno potrebo po gledanju in iskanju pravega objekta seksualnosti ženske, ki ga bo mogoče prikazati (Mitrović 2015, 30–35).

Bryant Paul in Matthew J. Kobach (2014) v svoji raziskavi o odzivu moških in žensk na različne pornografske vsebine ugotavljata, da so moški bolj spolno vznburjeni ob gledanju tako bolj eksplicitnih (hardcore) kot manj eksplicitnih (softcore) pornografskih posnetkov kot ženske. Prav tako ugotavljata, da ženske v večji stopnji bolj negativno izražajo odzive na različne vsebine kot moški. Ženske v nekaterih primerih tudi doživljajo nižjo stopnjo spolnega vznburjenja pri tistih spolno eksplicitnih vsebinah, ki prikazujejo ejakulacijo, v primerjavi s tistimi vsebinami, ki ejakulacije ne prikazujejo. Ne vpliva pa v tem primeru sama eksplicitna vsebina – torej ne glede na to, ali je šlo za hardcore ali softcore vsebino, razlike ob prisotnosti ejakulacije ni bilo zaznati. Zaznavanje objektivizacije žensk v posnetkih prav tako ni pomembno vplivalo na spolno vznburjanje žensk, kar pa še ne pomeni, da objektivizacija ne igra vloge (Paul in Kobach 2014, 56–75).

V okviru videoposnetkov pornografije za ženske je mogoče zaznati boj nad breztelesnostjo (DeVoss 2002, 89). Zasediti je mogoče ženske, ki zahtevajo pozornost, namenjeno njihovim telesom, ki ne želijo, da bi njihova telesa izbrisala moško opredeljena spolnost. Ženska telesa so še danes velik del blagovne in potrošniške spolnosti, vendar na teh spletnih straneh ženske poskušajo ekonomijo obrniti v njihovo prid, po njihovih zahtevah. Prevzemajo kontrolo nad lastnimi podobami na spletu in nad tem, kako so njihove podobe in identitete konstruirane in predstavljene. Gre torej za to, da poskušajo izražati kompleksnost identitete, zahtevajo pozornost za te identitete tako, da se še vedno ohranja seksualnost (na primer vloge matere, žene in gospodinje so velikokrat oznake, ki s seboj nosijo oznako seksualno nezaželenih in nedosegljivih) (DeVoss 2002, 89–90).

5.2 Kritika »mainstream« pornografije

Mainstream pornografijo lahko definiramo kot material, ki ga sestavljajo seksualne vsebine vseh form in oblik v podobah in besedah – večinoma gre za kombinacijo seksualnega akta z izpostavljanjem genitalij. Cilj takšne vrste pornografskega materiala je spolno vznburjanje gledalca/poslušalca, večinoma zgolj za namen dobička. Ta oblika prevladuje na množičnem

trgu, gre nekako za splošno zajemanje vsega, za visoko stopnjo dostopnosti in raznolikosti (od posnetkov, DVD-jev do revij ...) (Corsianos 2007, 865).

Vsebina pornografije je pomembna. Ne gre samo za označevanje kategorij, gre za interpretacijo in večinoma so interpretacije mainstream pornografije še vedno bolj povezane z moškim svetom kot ženskim. Še vedno je zelo prisotno koncentriranje na povečevanje moškega seksualnega vznburjenja. Velikokrat prilagodijo pornografski material (predvsem internetne pornografske posnetke) bolj v prid moškim kot ženskam, čeprav se sama mainstream pornografija nikoli ne identificira kot pornografija za heteroseksualne moške, temveč naj bi bila čista in preprosta pornografija (torej brez oznake spola). Prav tako obstaja izraz »*male-stream*«, s katerim se dejansko označuje moško dominacijo znotraj mainstream pornografije. Na primer za doseganje vznburjenja pri moških ob gledanju pornografskega materiala pripomore možnost vživljanja v zgodbo, vstop v svet fantazije. To pa je mogoče tako, da ostane moški igralec kar se da anonimen, nevsiljiv, neviden na nek način. Filmi v mainstream pornografiji so posneti s takšnega vzornega kota, da je v središču ženska, da lahko gledalec dobi občutek, kot da je vse resnično, kot da je gledalec sam tisti, ki doživlja to, kar gleda. Moški igralec torej manj govori, manj je tudi informacij o njegovem družbenem statusu, poklicu, vse to je usmerjeno na žensko vlogo in njeno telo, kar pa tudi zmanjša vlogo moškega ter povečuje vlogo in odgovornost ženske (Boyle 2010, 34–48).

Ana J. Bridges (v Boyle 2010, 39) predstavi dve zelo pomembni točki z vidika snemanja pornografskih materialov: prvič, pogoji za socialno modeliranje so optimizirani, saj je za moški spol bolj verjetno, da se bodo identificirali z igralci, saj imajo večinoma manj informacij, s katerimi bi lahko rekli, da jim igralec sploh ni podoben. Drugič, študije o pomembnosti, s katerega kota kamera snema, naj bi pokazale, da ko je kamera usmerjena na točno določeno osebo, ima ta oseba več odgovornosti za vedenje, kot ko kamera zavzema nevtralni položaj. In ker se kamere večinoma usmerjajo na obraz ženske, njeno telo in vedenje, so ženske tiste, ki so bolj odgovorne, kaj se bo z njimi zgodilo (tudi če so na primer žrtve nasilja). Ženske pornoigralke se morajo do potankosti držati scenarija, vse njihove vloge, celo gibi so natančno konstruirani (Boyle 2010, 39).

Skoraj vse ženske igralko v mainstream pornografiji so enake oziroma predstavljajo enako vlogo – gre za dolgolase, suhe, bele, mlade (do 30 let) ženske, ki imajo velike prsne vsadke, nosijo zapeljivo perilo, zelo visoke pete in veliko ličil. V nekaterih primerih je lahko prisotno lezbijstvo (»lesbienism«) ali multiplo partnerstvo, vendar gre vedno za prisotnost na primer

dveh žensk in enega moškega, poljubljanje med dvema ženskama, kar pa ne sme biti prikazano kot užitek ženske, ampak kot orodje za vzburjanje moškega spola (Corsianos 2007, 865–866).

V sodobni mainstream pornografiji so sovražna in ponižujoča dejanja nad ženskami zelo pogosta. Rebecca Whisnant (v Boyle 2010, 114–132) celo pravi, da je agresija nad ženskami v sodobni mainstream pornografiji prej pravilo kot izjema. Pornografija je izraz vzgoje moških v patriarhiji, socializacija moških v to smer, da vidijo moško dominanco in žensko podrejenost kot nekaj najbolj zapeljivega. Pornografija obstaja zato, ker so moški nenasitni pri svoji seksualnosti. Pornografija je vedno bolj neprijazna in nasilna, vendar je tudi velik del družbe vedno bolj neprijazen in nasilen. Torej, kjer neprijaznost in nasilnost postaneta rutina, s tem postaneta tudi nevidni. Pornografija ženske predstavlja kot objekte, zato se jih dojema tudi kot nečloveške, prijaznost do objektov ni nikoli bila potrebna. Kar takšni pornografiji manjka, ni ljubezen v smislu romantične zaljubljenosti, manjka empatija do ženske. Empatija pa je z moške perspektive sovražnik pornografije, saj se moški ne bi mogli vzburiti, če bi žensko vsaj deloma videli kot osebo. Pristali bi na razcep, prisiljeni bi bili izbirati med erekcijo in samospoštovanjem (Jensen v Boyle 2010, 112–113).

Zanikanje spolne subjektivnosti in represivne izkušnje so primer, ki ga lahko spodbuja mainstream pornografija. Ženske menijo, da je njihova spolna osebnost omejena s parametri, ne priznavajo potencialnih možnosti za svoje spolno življenje, zavračajo glas ali priložnost izražanja lastne spolnosti ter so tudi predmet negativnih stališč, idej in dejanj s strani večine zaradi spodbujanja statusa quo (Corsianos 2007, 877).

Nekatere najpogostejše teme v mainstream pornografiji, ki se pojavljajo, so ravno teme, ki nakazujejo neenakovreden odnos do žensk ter za večje poudarjanje moških fantazij, želja. V pornografskih posnetkih si vse ženske vedno želijo imeti spolne odnose z moškim; ženskam so vseč vsi seksualni akti, ki jih moški predlaga ali zahteva; vsaka ženska, ki ji na začetku nekaj ni všeč, se zelo hitro premisli, ponekod z malo prisile, večinoma pa je sila nepotrebna, saj so vse ženske vedno pripravljene na spolne odnose (Kimmel in Plante 2004, 374).

6 Raziskovalni del

6.1 Predstavitev raziskovalnega problema

Pornografija sega že na številna področja našega življenja, a je kljub temu še vedno ne moremo do potankosti opredeliti. Obstajajo številne analize različnih spektrov pornografije, sama pa sem želela analizirati uporabo pornografije za ženske med mladimi ženskami v Sloveniji. Ugotoviti želim, ali danes mlade ženske v Sloveniji vedo za pornografijo, ki je namenjena ženskam, in posegajo po njej ali kljub obstoju teh posegajo po bolj malestream pornografskem materialu. Pojme, kot so pornografija za ženske ter malestream in mainstream pornografija, sem predstavila v teoretičnem delu naloge, v empiričnem delu pa želim to teoretično razlago primerjati oziroma povezati z razumevanjem odnosa med ženskami in pornografijo v Sloveniji.

6.2 Hipoteze in metodologija

H1: Mlade ženske v Sloveniji več posegajo po malestream pornografiji kot po pornografiji za ženske.

H2: Mlade ženske v Sloveniji zaznavajo bistvene razlike med malestream pornografijo in pornografijo za ženske ter so kritične do nekaterih vsebin v malestream pornografiji.

H3: Mlade ženske v Sloveniji se o uporabi pornografije pogovarjajo le z najbližjimi osebami.

Hipoteze so moje lastno delo, niso povzete po že obstoječih raziskavah. S pomočjo kombiniranega vprašalnika, ki sem ga oblikovala sama, pa sem poskušala potrditi/zavreči svoje hipoteze. Čeprav so hipoteze moje lastno delo, so bile ustvarjene na podlagi literature, ki sem jo predelala, s pomočjo informacij, ki sem jih pridobila iz tujih raziskav, pa sem oblikovala svoje ideje v navedene hipoteze. Prav tako naj omenim, da o uporabi pornografije za ženske med mladimi ženskami ni opravljenih raziskav, še posebno pa je zelo malo raziskav v povezavi z uporabo pornografije opravljenih v Sloveniji, o uporabi pornografije za ženske pa v Sloveniji ni opravljen nobena raziskava. Raziskave, ki obstajajo v tujih državah in se navezujejo na različne aspekte pornografije in njene uporabe, bom vključila v analizo lastnih podatkov ter na tak način poskušala primerjati to, kar je že ugotovljeno, s tem, kar bom izvedela sama.

Oblikovala sem krajši spletni vprašalnik, ki sem ga posredovala na različna družbena omrežja in različne forume, ki se navezujejo na tematike o spolnosti, seksualnosti in intimnih vprašanjih. Med drugim je bil vprašalnik objavljen na mojem profilu na Facebooku, v zaprti facebookovi

skupini z naslovom Odnosi in spolnost, v skupinah študentov Fakultete za družbene vede in na forumih Cosmopolitan, Med.ovire, Mavricni.forum, kupid.com.

Pri vzorcu sem se omejila na ženske v starosti 20–30 let, saj sem menila, da mi omejitev omogoča boljši vpogled na mojo ciljno skupino. Večje kot so razlike v starosti med ženskami, več dejavnikov lahko posledično vpliva na moje pridobljene rezultate. Zavedati se je treba, da mojih ugotovitev ne gre posploševati, ker vzorec ni verjetnosten. Tudi empirični del diplomskega dela je bolj eksploratoren, nekakšna začetna faza raziskovanja pornografije za ženske v Sloveniji. Želela sem predvsem pokazati, da je Slovenija kljub svoji majhnosti in kljub temu da trendi k nam prihajajo nekoliko z zamudo, lahko zanimiva za proučevanje tovrstne tematike.

Vprašalnik je vseboval 21 vprašanj, dostopen pa je bil od 31. 3. 2017 do 27. 6. 2017. V tem času sem pridobila skupaj 227 ustreznih odgovorov. V bazi na profilu 1KA je bilo zabeleženih skupaj 1176 enot, s tem da je bilo skupno neustreznih 949 enot. Gre za to, da je velika večina vprašalnik odprla in se ustavila pri nagovoru, za nekatere od teh lahko predvidevam, da so bili moškega spola in zato niso izpolnjevali vprašalnika, drugi preprosto ne želijo sodelovati, nekaj izmed neustreznih enot pa je tudi nedokončno izpolnjevanje vprašalnika. Izpolnjevanje vprašalnika je trajalo v povprečju 3 minute in 22 sekund.

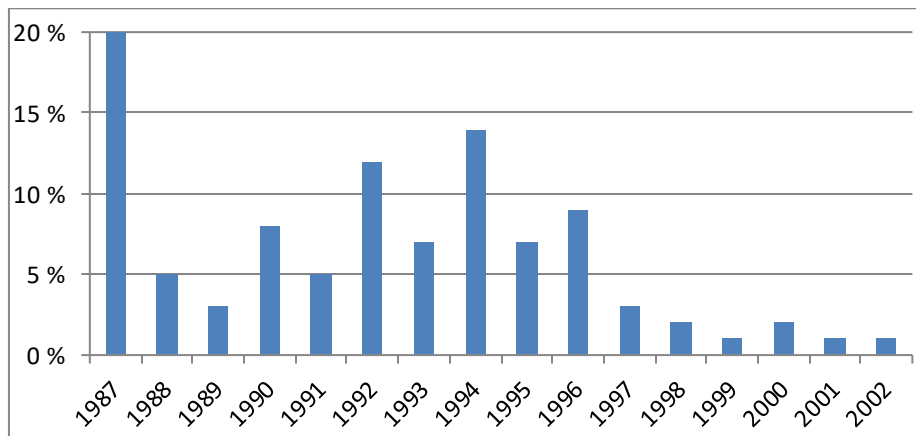
7 Analiza podatkov

7.1 Demografski podatki

Starost

Vprašalnik je bil namenjen zgolj mladim ženskam v starostni skupini 18–35 let. 20 % anketirank je bilo starih 30 let, 14 % 23 let, 12 % je bilo 25-letnic, ostale udeleženske pa so predstavljale skupine različnih starosti z manj kot 10 %.

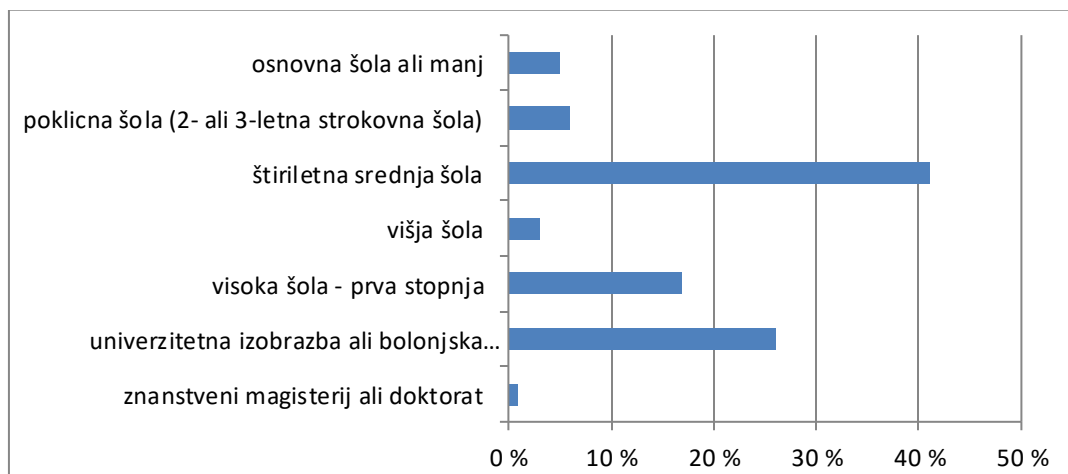
Graf 7.2.1: Letnica rojstva anketirank

Izobrazba

41 % anketirank je imelo dokončano štiriletno srednjo šolo, 26 % anketirank je bilo tistih, ki so zaključile univerzitetno izobrazbo, 17 % pa jih je zaključilo visoko šolo.

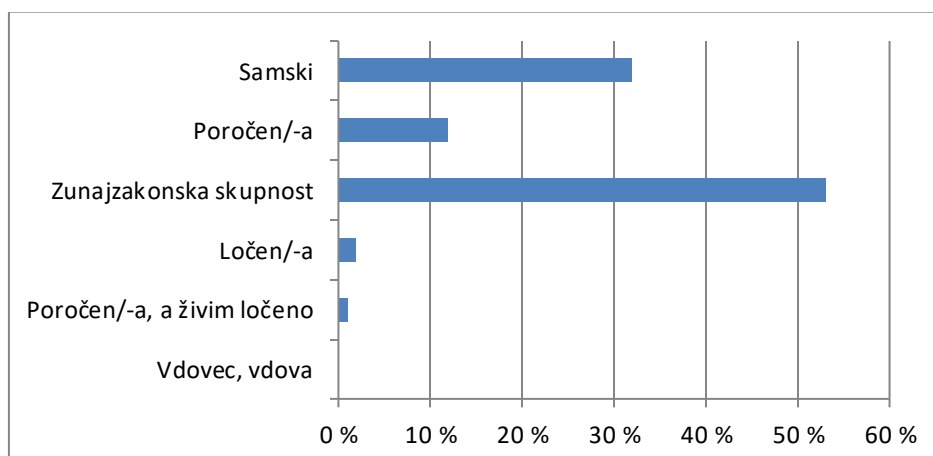
Graf 7.2.2: Dokončana formalna izobrazba anketirank

Status

Več kot polovica anketirank (53 %) je živelo v zunajzakonski skupnosti, 32 % jih je bilo samskih in 12 % poročenih.

Graf 7.2.3: Trenutni zakonski status anketirank

S kom živite

Največ anketirank je odgovorilo, da živijo s svojim partnerjem/partnerko, 34 % jih živi s starši, 18 % same, nekatere pa so navedle, da živijo z možem ali s partnerjem in njegovimi starši. Izmed vseh anketiranih žensk je bilo tudi 18 % takih, ki imajo otroka. Pri vstopu v razmerje po mnenju večine mladih odraslih žensk v Ameriki ni več primerno uporabljati pornografije, za razliko od mladih odraslih moških, ki menijo, da je uporaba pornografije v razmerju do neke mere sprejemljiva (Carroll in drugi 2008, 27). S tem vprašanjem sem hotela prikazati, da tudi ženske v Sloveniji, ki so v razmerju in so matere, vseeno posegajo po pornografiji.

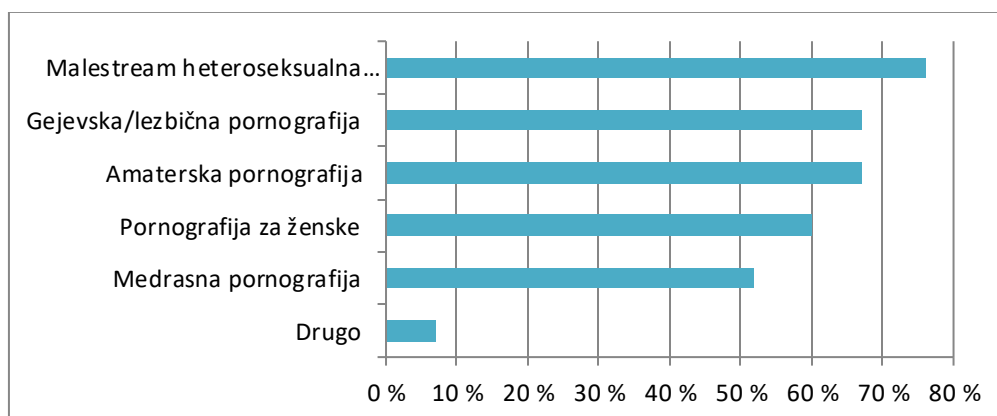
Spolna usmerjenost

S tem vprašanjem sem želela ugotoviti, koliko anketirank je bilo heteroseksualnih, ki uporabljajo pornografijo za ženske, saj so bile heteroseksualne ženske moja ciljna skupina, prav tako pa delež pripomore k interpretaciji rezultatov. Med anketirankami je bilo 73 % heteroseksualnih žensk.

7.2 Poznavanje pornografije in njena uporaba

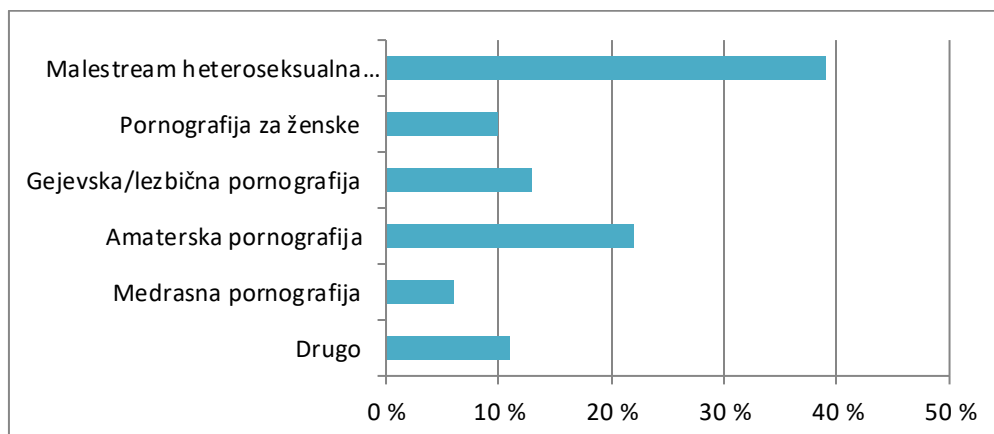
Pri vprašanju, katere vrste pornografije anketiranke poznajo, so med drugimi potrdile, da poznajo pornografijo za ženske, erotične filme ... 23 % anketirank je odgovorilo, da poznajo malestream pornografijo, 18 % pa pozna tudi pornografijo za ženske. 20 % anketirank je tudi navajalo amatersko pornografijo in gejevsko/lezbično pornografijo kot tisto kategorijo, ki jim je dobro poznana. Med drugim so štiri navedle fetiš pornografijo kot tisto kategorijo, ki jo poznajo, pogosto so navajale tudi BDSM in Anime.

Graf 7.2.1: Poznavanje različnih vrst pornografije med anketirankami (n = 227)

Med naštetimi kategorijami so anketiranke odgovorile, da najpogosteje posegajo po malestream heteroseksualni pornografiji (39 %). Kljub temu da so seznanjene z obstojem pornografije za ženske, pa po njej posega le 10 % anketirank. Drugi največji delež (22 %) je bil pri poseganju po amaterski pornografiji, najmanj pa anketiranke posegajo po medrasni pornografiji. Pet anketirank je med drugim odgovorilo, da po pornografiji ne posegajo, ena pa je dejala, da posega po vseh navedenih kategorijah enako, le pornografije za ženske ne uporablja.

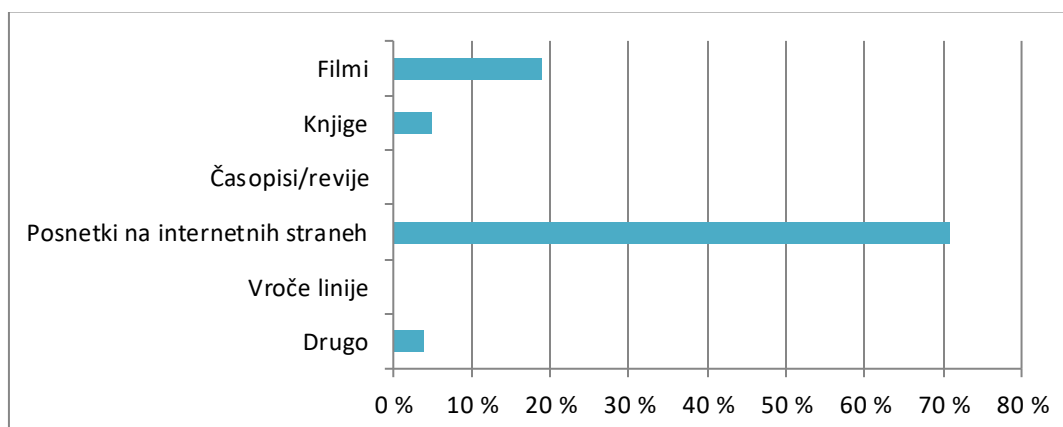
Graf 7.2.2: Vrste pornografije, po kateri anketiranke najpogosteje posegajo (n = 227)

Vsaka peta ženska naj bi poročala o strinjanju z uporabo pornografije, vendar same po njej ne posegajo (Carroll in drugi 2008, 17). Uporaba pornografije je prav tako bolj povezana z osebnim vzorcem vedenja, ki je lahko neodvisen od konteksta, v katerem oseba živi, prav tako gre v večji meri za vzorec, ki se ga prenese v mlado odraslost, bolj kot za vedenje, ki ima v svojem bistvu eksperimentiranje. Prav tako so vedno novejša generacija vedno bolj spoznane s pornografijo (Carroll in drugi 2008, 25).

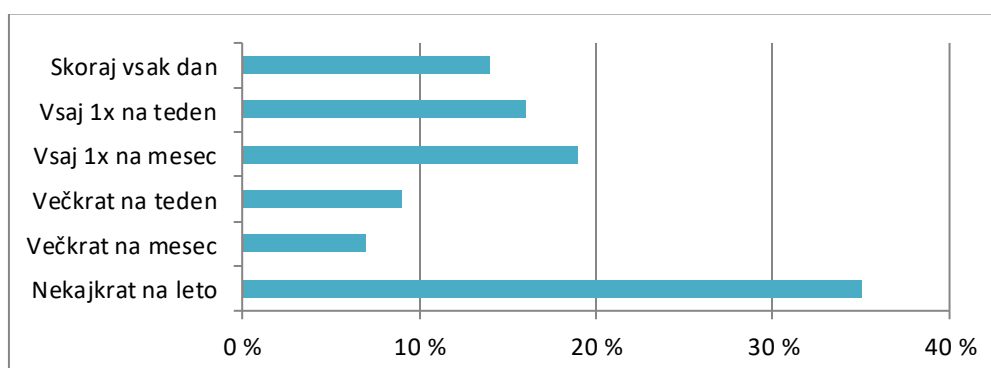
Med navedenimi pornografskimi materiali anketiranke najpogosteje posegajo po internetnih straneh in posnetkih na spletu (71 %). Drugi najpogostejši materiali pa so različni pornografski filmi (19 %). Nekatere pogosto uporabljajo knjige kot pornografski material (5 %), med drugim so pogosto navajale tudi erotične romane. Le ena od anketirank je pod kategorijo Drugo odgovorila, da sama najpogosteje posega po animiranih pornografskih slikah.

Graf 7.2.3: Vrste pornografskih materialov, po katerih anketiranke najpogosteje posegajo (n = 212)

35 % anketirank je odgovorilo, da po pornografiji posegajo le nekajkrat na leto, 19 % jih posega vsaj enkrat na mesec, 16 % jih posega vsaj enkrat na teden in 14 % skoraj vsak dan. Obstaja torej možna interpretacija, da tudi v Sloveniji poseganje po pornografskem materialu pri ženskah ni tako redko, lahko pa so te informacije odraz posebnega ali pristranskega vzorca. Obstaja tudi možnost, da večina tistih mladih žensk, ki pornografijo uporabljajo zelo redko, te ankete niso izpolnile, saj same sebe ne smatrajo kot uporabnice, s tem pa dobimo zopet malo drugačne informacije o tematiki.

Graf 7.2.4: Pogostost poseganja po pornografiji (n = 212)

Raziskave o aktivnih uporabnicah pornografije skorajda ne obstajajo. Novinarka Loretta Loach je imela leta 1992 kratko diskusijo, v kateri opozori, da obstajajo ženske, ki gledajo pornografijo in da so te po vsej verjetnosti tudi bolj reprezentirane, kot drugi menijo. Že v letu 1992 so se

pojave nekatere statistike, ki so kazale na to, da število žensk, ki uporabljajo pornografijo, narašča. V Avstraliji je bila takrat 30-odstotna zastopanost, v ZDA pa 40-odstotna (Attwood 2005, 72).

Mladi odrasli moški pornografijo sprejemajo, jo pogosto uporabljajo in se do določene mere strinjajo, da je gledanje pornografije sprejemljivo. Mlade odrasle ženske pa so razcepljene med mnenjem, da je gledanje pornografije sprejemljivo in da je primeren način izražanja spolnosti ter da gledanje pornografije ni sprejemljivo (Carroll in drugi 2008, 16). V primerjavi z moškimi, ki večinoma poročajo o uporabi pornografije večkrat na teden, ženske v Ameriki poročajo o uporabi pornografije enkrat na mesec ali manj, le majhen odstotek žensk je poročalo o tedenski uporabi pornografije (Carroll in drugi 2008, 17).

H1: Mlade ženske v Sloveniji več posegajo po malestream pornografiji kot po pornografiji za ženske.

- ✓ Mlade ženske v Sloveniji po pornografiji posegajo, tega ne moremo zanemariti. Posledično se je upravičeno vprašati, po kakšni vrsti pornografije posegajo. Na podlagi ugotovitev iz lastnih pridobljenih informacij in prebrane literature lahko trdim, da vedno več žensk posega po vedno bolj različnih vrstah pornografije. Če primerjamo zgolj pornografijo za ženske in malestream pornografijo, pa ugotovimo, da v Sloveniji še vedno večina mladih žensk posega po malestream pornografiji, kljub temu da imajo informacije o obstoju pornografije za ženske. Svojo prvo hipotezo lahko na podlagi teh informacij potrdim.

7.3 Uporaba pornografije za ženske

Za tistih 10 % anketirank, ki so odgovorile, da najpogosteje posegajo po pornografiji za ženske, se je na spletnem vprašalniku odprl dodatni sklop vprašanj, ki se navezujejo na to kategorijo. Skoraj vse so odgovorile, da so za pornografijo za ženske izvedele prek spleta, nekatere izmed njih so takšno vrsto pornografije prav same iskale, ostale pa večinoma naključno. Le ena od anketirank je odgovorila, da je za pornografijo za ženske izvedela prek prijateljice.

Pri vprašanju, ali so s ponudbo pornografije za ženske zadovoljne, je le polovica potrdila, druga polovica pa meni, da ni nič posebnega. Anketiranka pod številko 92 je zapisala takole:

»Ne, se mi zdi, da je tudi tu nek kliše, po katerem se ustvarja filme, zdi se mi, da bi morala ponudba biti bolj raznovrstna, čeprav je že to velik dosežek, da pornografija za ženske obstaja« (Anketiranka 92, 2017).

Med pozitivnimi lastnostmi pornografije za ženske so navedle, da jim je všeč, da so v ospredju potrebe žensk, da se lahko z igralko poistovetijo, da vse zgleda bolj pristno kot v mainstream pornografiji, da je več vključenih oziroma predstavljenih čustev (*»ne gre za goli seks«, »prikazana je strast«, »se deluje bolj osebno«*), prisotnost zgodbe.

Kar jih je pri tej kategoriji morda zmotilo, je pomanjkanje raznolikosti, torej da si je vse zelo podobno, da je pornografije za ženske zelo malo in da hitro preide v tipično moško pornografijo, ena od anketirank je dejala, da jo moti pretirana estetskost. Anketiranka 135 pa je zapisala takole: *».../ zdi se mi, da ima lahko tudi moški dominantno vlogo, brez da dobi to negativen prizvok« (Anketiranka 135, 2017).*

Povprašala sem jih tudi, če zaznavajo kakšne razlike med pornografijo za ženske in mainstream pornografijo. Navajale so, da je v mainstream pornografiji več podrejenosti ženske, manj čustev, vedno je prisotna dominantnost moških, več nasilja, več kričanja ipd. V pornografiji za ženske pa je več obojestranske zadovoljitve, ni toliko poudarka na sami penetraciji, videlo naj bi se, da ni moški najpomembnejši člen.

»Predvsem v odnosu do ženske, ki je v mainstream predstavljena kot objekt, ki je vedno pripravljen za seks, v pornografiji za ženske pa je ženska akterka in pozornost je usmerjena tudi k zadovoljitvi njenih želja« (Anketiranka 152, 2017).

»Da, malestream pornografija se mi zdi zelo slab zgled spolnih odnosov, popolnoma nerealen in tudi ustvarja nerealna pričakovanja žensk in moških do sebe in drugih« (Anketiranka 155, 2017).

Na vprašanje, ali menijo, da je sploh pomembno razlikovati pornografski material glede na spol uporabnika, je več kot polovica potrdila, saj imajo ženske drugačne želje kot moški (52 %), je pa 40 % anketirank odgovorilo, da to ne igra vloge. Med drugim pa so imele nekatere še drugačne ideje in so poudarjale, da ne gre toliko za spol, kot gre za želje in preference posameznika.

»Pri pornografiji za ženske naj bi se šlo za poudarjanje nežnosti in ljubezni, kar je mogoče bolj privlačno ženskam, ni pa nujno tako« (Anketiranka 97, 2017).

»Glede na spol uporabnika ne, ker je odvisno od vsakega posameznika. Mogoče bo pa pornografija za "ženske" privabila tudi kakega moškega, da dobi drugačen vpogled« (Anketiranka 98, 2017).

Karen Ciclitira (v Attwood 2005, 78) v svoji raziskavi ugotavlja, da so nekatere ženske vseeno uspele najti lastno zadovoljstvo v mainstream pornografiji za moške, izrazile so mnenje, da imajo občutek, da jim pornografija daje dovoljenje, da so bolj spolno aktivne.

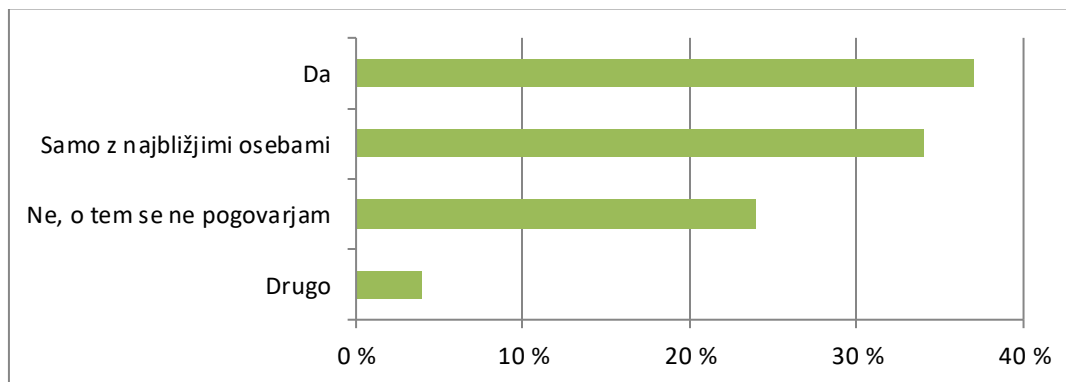
H2: Mlade ženske v Sloveniji zaznavajo bistvene razlike med malestream pornografijo in pornografijo za ženske ter so kritične do nekaterih vsebin v malestream pornografiji.

- ✓ Prek vprašalnika sem mlade ženske spraševala o njihovem pogledu na pornografijo za ženske in malestream pornografijo. Prav tako sem že v teoretičnem delu napisala številne kritike malestream pornografije, katerih avtorice so tudi številne ženske. Ker so anketiranke same navedle številne ključne razlike in opazke za malestream pornografijo, kakršne je možno prebrati tudi v že opravljenih raziskavah in literaturi, lahko svojo hipotezo potrdim.

7.4 Govor o pornografiji

Na vprašanje, če se o uporabi in gledanju pornografije lahko sproščeno pogovarjajo, so anketiranke v največji meri odgovorile z da (37 %), 34 % jih je odgovorilo, da se lahko sproščeno pogovarjajo le z najbližjimi osebami, 24 % pa se o tem ne pogovarja. Nekaj jih je odgovorilo tudi, da se o pornografiji lahko sproščeno pogovarjajo samo s svojim partnerjem. Ena od anketirank je bila mnenja, da se ženske, ki gledajo pornografijo, obsoja, zato se o tem sama le redko sproščeno pogovarja. Imeti moramo v mislih, da je moj vprašalnik ciljaj na tiste mlade ženske, ki pornografijo uporabljajo. Sama menim, da bi bil odstotek tistih, ki se o pornografiji ne pogovarjajo sproščeno, še večji, če bi vprašalnik zajemal tudi tiste mlade ženske, ki pornografije ne uporabljajo.

Graf 7.4.1: Sproščenost o pogovarjanju o uporabi pornografije (n = 203)

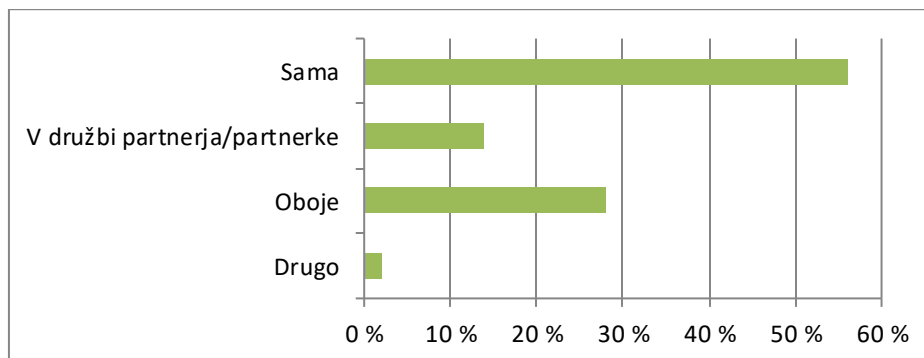
Večina žensk v Združenih državah se še danes ne more popolnoma sproščeno pogovarjati o spolnosti, predvsem o lastni spolni aktivnosti in spolnih občutjih. Obstajajo številni faktorji, ki vplivajo na to, med drugim so prepoznani faktorji strah pred obsojanjem, raven intimnosti v spolnem razmerju, skrb za občutke drugih, ohranjanje lastnega obraza, pomanjkanje skupnih mnenj z drugimi (Montemurro in drugi 2014, 153). Delno je razlog tudi v tem, kako se v državi obravnava spolnost, na primer pri dekleh gre predvsem za to, da se zavedajo, da je spolnost lahko vir napetosti in konfliktov v družini, zato se takih tem izogibajo (Schalet v Montemurro in drugi 2014, 153).

Žensko izmikanje pogovora o spolnosti ima več opraviti s skladnostjo z ženskostjo, s spolnimi diskurzi želja in zavedanjem, da so lahko potencialno označene kot maskulinizirane in deviantne, kot ima opraviti s pomanjkanjem spolnih želja ali pomanjkanjem interesa po spolnem užitku. Se pa ženske lažje pogovarjajo o spolnosti, ko gre za pomoč prijatelju/-ci ali drugim osebami, s katerimi imajo skupne točke. Pri večini žensk je spolnost nekaj, kar je uokvirjeno znotraj partnerskega odnosa. Zelo težko so opredeljevale spolno aktivnost izven

partnerskega razmerja, kar nakazuje, da na ženske zelo močno vpliva imperativ razmerja (Montemurro in drugi 2014, 154).

Več kot polovica anketirank je dejala, da po pornografiji posegajo same (54 %), 28 % je bilo tistih, ki po pornografiji posegajo same in v družbi partnerja, in le 14 % je bilo tistih, ki po pornografiji posegajo samo v družbi partnerja.

Graf 7.4.2: Poseganje po pornografiji (n = 203)

Campbell in Kohut (2017, 7) sta proučevala vpliv uporabe pornografije na razmerje (romantičen odnos). Ugotovila sta tako pozitivne kot negativne učinke uporabe pornografije. Med drugim ugotovita tudi, da so moški v primerjavi z ženskami veliko bolj izpostavljeni pornografiji in jo v večji meri tudi redno uporabljajo. Moški naj bi pornografijo najpogosteje uporabljali sami z namenom masturbiranja, medtem ko naj bi jo ženske večinoma uporabljale v družbi partnerja. Novejše raziskave pa pokažejo, da tako ženske kot moški v največji meri pornografijo uporabljajo sami.

Staley in Prause sta ugotovila, da izpostavljenost pornografiji poveča željo posameznikov, ki so v razmerju, po tem, da so si s partnerjem blizu, povečuje tudi samopodobo o spolnih sposobnostih, ne vpliva na izpostavljenost pornografiji na oceno lastne ali partnerjeve fizične podobe, ne vpliva na ocenjevanje partnerjevih spolnih sposobnosti, prav tako pa ne vpliva na zadovoljstvo njihovega lastnega razmerja (Campbell in Kohut 2017, 8).

Povprašala sem jih o tem, ali menijo, da gledanje pornografije vpliva na njihovo spolno življenje, vendar je največ anketirank menilo, da ne vpliva (35 %). Le 2 % anketirank je dejalo, da imajo zaradi poseganja po pornografiji težave z lastno spolnostjo, 31 % pa jih meni, da pozitivno vpliva, v smislu, da so pridobile nove ideje, ki bi jih želele preizkusiti. Odgovor anketiranke 203 je bil:

»Po eni strani ustvarja prevelika pričakovanja, vendar z zavedanjem te nevarnosti veliko doprinese k spolnemu življenju. Menim, da pozitivno vpliva, saj to da priložnost za osebno intimo, razvoj svojih fantazij, tudi kakšno idejo.«

Švedska raziskava prikaže, da štiri od petih žensk menijo, da uporaba pornografije vpliva na spolno vedenje drugih, le ena tretjina žensk pa meni, da uporaba pornografije vpliva na njihovo osebno spolno življenje (Rogala in Tyden v Brajdić Vuković in drugi 2013, 137).

Razlogi za poseganje po pornografiji so bili v največjem deležu vznemirjenje in predigra (27 %). 23 % anketirank je kot razlog navedlo potešitev fantazij, 22 % radovednost, 12 % pa zaradi nabiranja novih informacij in materiala ter dolgega. Pogosto so med lastnimi odgovori navedle razlog samozadovoljevanje.

V raziskavi, izvedeni na Hrvaškem, ugotavljajo, da je motivacija za uporabo pornografije večinoma vezana na zadovoljevanje lastnih spolnih potreb, na radovednost in iskanje novih informacij. Prav tako ugotavljajo, da ima lahko pornografija pozitiven vpliv na spolno življenje tistih visoko izobraženih heteroseksualnih žensk, ki pornografijo uporabljajo za dopolnjevanje lastnega spolnega življenja (Brajdić Vuković in drugi 2013, 133). Za sproščeno uporabo pornografije pri ženskah imajo vlogo vse večja dostopnost do materiala, anonimnost pri tej dostopnosti ter podpora in zaupanje najbližjih prijateljic (Brajdić Vuković in drugi 2013, 151).

H3: Mlade ženske v Sloveniji se o uporabi pornografije pogovarjajo le z najbližjimi osebami.

- ✓ Na podlagi pridobljenih informacij iz lastnega vprašalnika svojo hipotezo zavračam. Mlade ženske v Sloveniji se o pornografiji in njeni rabi pogovarjajo sproščeno s partnerjem in najintimnejšimi prijatelji. Vendar pa to niso edine osebe, s katerimi se pogovarjajo, med drugim je 37 % anketirank odgovorilo, da se lahko o pornografiji in uporabi pornografije sproščeno pogovarjajo. Treba pa je upoštevati dejstvo, da je bil vzorec v moji raziskavi zelo specifičen, šlo je zgolj za informacije s strani tistih žensk, ki pornografijo uporabljajo. Menim, da bi bile pri splošnejšem vzorcu informacije drugačne in da bi morda lahko prišlo tudi do tega, da se v splošnem ženske ne morejo sproščeno pogovarjati, na kar so opozarjale nekatere tuje raziskave.

8 Zaključek

Karen Ciclitira (v Attwood 2005, 77) ugotavlja, da so pogledi žensk na pornografijo zelo različni, zelo odvisno je od lastnega prepričanja, znanja in izkušenj. Torej, ne moremo podati enotnega odgovora, kakšno je mnenje žensk o pornografiji in njeni uporabi. Pornografija pa je definitivno faktor, ki vpliva na življenje ženske na številne različne načine. Za nekatere ima pornografija funkcijo spolnega izobraževanja, za druge predstavlja konstrukcijo ženskih fantazij in spolnega vedenja, spet druge pa pornografijo vedno vidijo v povezavi s podobo ženskega telesa. Nekatere ženske so poročale tudi o razkoraku med njihovimi občutki vznburjenja in lastnimi političnimi prepričanji o feminističnih nestrinjanjih s pornografijo.

Ženske so v eni od raziskav o odzivu na pornografijo iz leta 1999 poročale, da so seznanjene s pornografijo, vendar da je same ne uporabljajo, prišle pa so z njo v kontakt prek moških. Izraz pornografija so povezovale s pojmom nasilja, spolne podobe pa kot podobe, ki jih strašijo, se jim gnusijo, za erotične podobe v mainstream medijih pa so dejale, da se ob njih ne počutijo prijetno, da jih je sram (Shaw v Attwood 2005, 74). Nekatere so izražale tudi bolj pozitiven odnos do pornografije. Dejale so, da s pomočjo teh materialov lahko izvedo kaj novega, se naučijo nekaj novega o seksu, seksualnem užitku. Kljub temu so vse poročale o tem, da jim ni všeč in da se ne počutijo ugodno v povezavi z uporabo pornografije pri njihovih partnerjih. Shaw (1999) torej ugotavlja tudi, da spolne podobe ženskega telesa negativno vplivajo na samopodobo ženske in na njen odnos s partnerjem. Ženski odnos do pornografije je strukturiran prek diskurzov o mladosti, privlačnosti in spolni svobodi, ki pa hkrati povzročata nelagodno pozicijo (Attwood 2005, 76).

Dejstvo je, da je imel feminizem izredno močan vpliv na ženska stališča do pornografije, ki so ostala trdna še kar nekaj časa. Raziskava Beth Eck (2003) pokaže drugačen pristop k odnosu žensk do pornografije. Proučevala je, kako se moški in ženske odzivajo na nasprotno in istospolno goloto s strani umetniških, pornografskih in erotičnih medijev. Moški gledajo na podobo ženske na način, ki reproducira in ohranja heteroseksualno moškost. Podobno počnejo ženske, vendar ženske gledajo v večji meri lastne podobe, torej primerjajo se s podobami. Pri gledanju moških podob so bile ženske manj sproščene, nekatere so nakazovale občutek krivde, ker jih privlači. Moško telo po mnenju Beth Eck predstavlja za moške neprimerno, homoseksualno pozicijo gledanja, pri ženskah pa nefeministično, aktivno pozicijo (Eck v Attwood 2005, 73).

Raziskovalci ugotavljajo tudi, da je s stališča številnih žensk pornografija najbolj vzburljiva in sprejemljiva, ko so erotične vsebine fokusirane na žensko ali pa ko so te vsebine režirane s strani žensk. V takšnih primerih se pri ženskah tudi v manjši meri vzbuja občutek sramu, gnusa in distance kot na primer pri mainstream pornografiji (Brajdić Vuković in drugi 2013, 137). Prav tako naj bi ženske vsebine mainstream pornografije razumele kot ne dovolj kompatibilne vsebine za žensko spolnost. Ravno zato je pornografija za ženske bolj primerna, saj je več pozornosti posvečene ženskim erogenim conam, ženskemu zadovoljstvu, primeri teh materialov pa so bolj podobni resničnemu intimnemu življenju, medtem ko mainstream pornografija bolj vključuje moške fantazije kot resnično spolnost (Brajdić Vuković 2013, 151).

V Sloveniji nekega večjega raziskovanja spolnega vedenja ni. Raziskovanje na tem področju se je začelo v 90. letih prejšnjega stoletja, predhodne raziskave, ki so obstajale, pa niso prej tematizirale spolnega vedenja. Razlogi za to so številni, med drugim je imela veliko vlogo restriktivna seksualna kultura v tistem obdobju (Švab in drugi 2010, 39). Ena od značilnosti raziskav v Sloveniji na to tematiko pa je, da se navezujejo na že opravljene raziskave po svetu, zato je mogoče zaznati celo nekatere podobnosti in četudi so bili zbrani podatki v Sloveniji pogosto premalo izkoriščeni, pa se je vseeno pokazalo, da Slovenija ima zaloge znanja in potenciala, da se na tem področju lahko razvijejo nadaljnje raziskave (Švab in drugi 2010, 40).

Raziskave o uporabi pornografije za ženske med ženskami v Sloveniji ne obstajajo. Mogoče je zaznati proučevanje različnih kategorij spolnosti in pornografije, a je to območje, ki ga je treba še raziskati. Sama sem ravno zato želela proučiti to področje in pokazati, da je Slovenija kljub svoji majhnosti lahko zanimiv primer raziskovanja spolnosti. Obstaja pa raziskava o uporabi erotičnih spletnih strani pri nas, ki jo je opravil Franc Trček. Trček in Kovačič (2000, 1072) ugotavljata, da je redna uporaba erotičnih strani majhna ter da večinoma na erotične vsebine na spletu naletijo in jih obiskujejo le občasno. Prav tako gre večinoma za omejeno uporabo erotičnih strani (na ogled slik in krajših posnetkov), aktivna uporaba za druge namene, kot so iskanje partnerja, kibernetki seks ali nakupovanje erotičnih pripomočkov, pa je redka.

Znotraj raziskave WWW RIS 98 so anketiranci ocenjevali všečnost filmskih žanrov, kjer se je izkazalo, da anketiranci pornografske filme ocenjujejo malo bolj negativno v primerjavi z erotičnimi filmi. Povprečna ocena erotičnih filmov je bila 3,01, ocena pornografskih filmov pa 2,92 (Trček in Kovačič 2000, 1073). Pri analizi odnosa do erotičnih in drugače s spolnostjo povezanih vsebin na internetu ugotovijo, da so erotične vsebine visoko sprejemljive, niso pa najboljše sprejete ekstremne oblike pornografije (Trček in Kovačič 2000, 1076). S prepovedjo

erotičnih strani se torej večina anketirancev ni strinjala, prav tako so proti prepovedi pornografije na spletu, v splošnem jih ne moti niti oglaševanje pornografskih strani na spletu (Trček in Kovačič 2000, 1077).

Menim, da bi bili novejši rezultati drugačni in da je pornografija vedno bolj prisotna v vsakdanjem življenju modernega, digitalnega človeka, posledično pa postaja tudi tematika, o kateri bi se morali pogovarjati brez zadržkov in sramu. Z vidika življenja žensk je pornografija področje, ki zelo jasno prikazuje spremembe v odnosu do žensk skozi zgodovino in ne le odnosa do žensk, tudi razumevanje žensk samih. Vsaka ženska ima pravico spoznavati svojo spolnost na različne načine in se tudi odločati, kaj razume kot ponižujoče in česa ne, in ne dopustiti, da kulturni kontekst določa njeno razumevanje spolnih tematik. Kot sem že omenila, so imele izredno močan vpliv feministične borbe pri razumevanju žensk in pornografije, spremembe kasneje prinesejo širjenje pornografske industrije, anonimnost na internetu pa je tista, ki je še bolj vplivala na drugačno razumevanje pornografije pri ženskah in za ženske.

Sama sem želela poizvedeti o uporabi pornografije za ženske med mladimi ženskami v Sloveniji, saj menim, da smo kljub majhnosti države še vedno nekako v koraku s trendom ter da se pornografija tudi pri nas lahko proučuje in prinese koristne informacije. Med drugim sem si zadala tri hipoteze, od katerih sem lahko dve uspešno potrdila, tisto, ki se je nanašala na to, kako sproščeno se lahko mlade ženske v Sloveniji pogovarjajo o pornografiji, pa sem zavrnila, vendar menim, da bi bili pri drugačnem vzorcu možni drugačni rezultati.

Zaključim torej lahko, da so mlade heteroseksualne ženske v Sloveniji seznanjene s pornografijo za ženske, da vedo za njen obstoj, da so številne že bile tudi v stiku z njo, vendar jih večina še vedno posega po nekako univerzalni, najbolj razširjeni heteroseksualni malestream pornografiji. Podobne informacije lahko najdemo v tujih raziskavah, gre torej za neko podobno mentaliteto in odnos do pornografije s strani žensk, vendar je težko potegniti črto in narediti primerjavo ravno zaradi specifičnosti vzorca.

Da mlade heteroseksualne ženske v Sloveniji posegajo po malestream pornografiji, pa je po svoje zanimivo zato, ker prav tako kot v večjih državah in drugod po svetu tudi pri nas mlade ženske zaznavajo nekatere kritike te vrste pornografije, opazijo podobne stvari kot druge ženske po svetu, ki jih motijo pri tej pornografiji. Tretja večja ugotovitev pa je, da kljub številnim spremembam še vedno obstaja neka zadržanost do pogovarjanja o pornografiji, večinoma se pogovarjajo samo z najbližjimi osebami, a v mojem primeru ženske poročajo tudi o večji odprtosti do pogovarjanja o pornografiji na sploh. Številni podatki in raziskave iz tujine pa

prikazujejo, da se ženske o uporabi pornografije še vedno ne morejo sproščeno pogovarjati. Pogovarjajo se lahko, ko ne gre za njihovo lastno spolnost, ali pa v primeru, ko pogovor teče med najintimnejšimi osebami.

9 Literatura

1. Attwood, Feona. 2005. What do people do with porn? Qualitative research into the consumption, use, and experience of pornography and other sexually explicit media. *Sexuality & Culture* 9 (2): 65–86.
2. Boyle, Karen. 2010. *Everyday pornography*. New York: Routledge.
3. Brajdić Vuković, Marija, Karmen Došen, Lejla Ghazzawi in Sonja Tarokič. 2013. Može li pornografija pozitivno utjecati na žensku seksualnost? Utjecaj učestalog konzumiranja pornografije na spolni život mladih obrazovanih žena: kvalitativno istraživanje. *Revija za sociologiju* 43 (2): 133–158.
4. Brewer, Gwen in Vern Bullough. 2005. Women, Pornography, and Prostitution In Eighteenth-century Britain. *Sexuality & Culture* 9 (1): 14–27.
5. Bryant, Paul in Matthew J. Kobach. 2014. Male–Female Reactions to Variations in Sexual Explicitness in Pornography: An Empirical Test of Predictions of Intra- and Inter-gender Differences. *Sexuality & Culture* 18: 56–75.
6. Campbell, Lorne in Taylor Kohut. 2017. The use and effects of pornography in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology* 13: 6–10.
7. Carroll, Jason, Laura Padilla-Walker, Larry Nelson, Chad Olson, Carolyn Barry in Stephanie Madsen. 2008. Generation XXX: Pornography Acceptance and Use Among Emerging Adults. *Journal of Adolescent Research* 23 (1): 6–30.
8. Corsianos, Marily. 2007. Mainstream Pornography and “Women”: Questioning Sexual Agency. *Critical Sociology* 33: 863–885.
9. Darnton, Robert. 1994. Knjige, ki jih berem z eno roko. *Razgledi* 3 (23): 29–32.
10. DeVoss, Danielle. 2002. Women's Porn Sites- Space of Fissure and Eruption or »I'm a little bit of everything«. *Sexuality & Culture* 6 (3): 75–94.
11. Intimated Medicine. 2010. *ŽENSKO: Bi vas morda zanimala takšna pornografija?*. Dostopno prek: <http://www.intimatemedicine.si/seksoologija/zenske-bi-vas-morda-zanimala-takšna-pornografija/> (3. julij 2017).
12. Jagger Gill. 2008. *Judith Butler : sexual politics, social change and the power of the performative*. New York: Routledge.
13. Kimmel, Michael in Rebecca Plante. 2004. *Sexualities : identities, behaviors, and society*. New York: Oxford University Press.

14. Lifestyle.ena. 2008. *Film o Lindi Lovelace iz porniča Globoko grlo*. Dostopno prek: <http://lifestyle.ena.com/ljudje/film-o-lindi-lovelace-iz-pornica-globoko-grlo.html> (3. julij 2017).
15. Linz, Daniel in Neil Malamuth. 1993. *Pornography*. London: SAGE Publications.
16. Mitrovič Slađana. 2015. *Užitek in nelagodje: ženska podoba in seksualnost 20 stoletja*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
17. Montemurro, Beth, Jennifer Bartasavich in Leann Wintermute. 2015. Let's (Not) Talk about Sex: The Gender of Sexual Discourse. *Sexuality & Culture* 19: 139–156.
18. Nye, Robert A. 1999. *Sexuality (Oxford readers)*. Velik Britanija: Oxford Press.
19. Ovidie. 2004. *Pornomanifest*. Tržič: Učila International, založba, d.o.o.
20. Pilcher, Jane in Imelda Whelehan. 2004. *Fifty key concepts in gender studies*. London: SAGE Publications.
21. Prelić, Ljubomir. 1987. *Pornografija: porok ili kriminal?*. Beograd: Zavod za izdavačko delatnost »Filip Višnjić«.
22. Puzzy Power. 1998. *Thoughts on women and pornography*. Dostopno prek: <http://www.puzzypower.dk/UK/index.php/om-os/manifest> (3. julij 2017).
23. Schauer, Terrie. 2005. Women's Porno: The Heterosexual Female Gaze In Porn Sites »For Women«. *Sexualty & Culture* 9 (2): 42–64.
24. Segal, Lynne. 2000. Pornografske bitke. *Sodobnost*: 1109-1114.
25. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2000. Ljubljana: DZS.
26. Švab, Alenka, Ivan Bernik in Roman Kuhar. 2010. Raziskovanje spolnega vedenja v Sloveniji. *Družboslovne razprave* XXVI (65): 25–43.
27. Trček, Franc in Matej Kovačič. 2000. Kiberseks in pornografija na internetu: Definicije in regulacije- stališča uporabnikov interneta. *Teorija in praksa* 37 (6): 1069–1081.
28. Williams, Linda. 2004. *Porn studies*. Durham: Duke University Press.
29. Ženska.si. 2010. *Intimno zdravje: Kateri so glavni zaviralci zenskega orgazma*. Dostopno prek: <http://www.zenska.si/seks-partnerstvo/intimno-zdravje/kateri-so-glavni-zaviralci-zenskega-orgazma/> (3. julij 2017).
30. Anketiranka 92. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.
31. Anketiranka 97. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.
32. Anketiranka 98. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.
33. Anketiranka 135. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.
34. Anketiranka 152. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.
35. Anketiranka 155. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.

36. Anketiranka 203. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. junij.